

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba franceză

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a treia

Cauza MIHAESCU contra ROMÂNIEI

(cererea nr. 5060/02)

Hotărâre

Strasbourg

2 noiembrie 2006

Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile definite la articolul 44 § 2 al Convenției. Poate suferi modificări de formă.

În cauza Mihaescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a treia), reunită în camera formată din:

Domnii B.M. ZUPANCIC, președinte,

J. HEDIGAN

C. BIRSAN,

Doamna A. GYULUMYAN

Domnii E. MYJER,

DAVID THOR BJÖRGVINSSON,

Doamna I. BERRO-LEFEVRE, judecători

și Domnul V. BERGER, grefierul secției,

După ce a deliberat în camera de consiliu din 12 octombrie 2006,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 5060/02) îndreptată împotriva României prin care un cetățean al acestui stat, Domnul Vasile Mihaescu (“reclamantul”), a sesizat Curtea la data de 16 noiembrie 2001 în temeiul articolului 34 al Convenției de protecție a Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale (“Convenția”).

2. Guvernul român (“Guvernul”) a fost reprezentat de împuternicitul Guvernului, Dl. B. Aurescu, apoi de Doamna R. Rizoiu și în final de Doamna B. Ramașcanu, care i-a înlocuit.

3. La data de 24 octombrie 2003, Curtea (secția a doua) a decis să comunice cererea Guvernului. Prevalându-se de articolul 29 § 3 al Convenției, ea a decis că vor fi examinate în același timp admisibilitatea și temeinicia cauzei.

4. La 1 noiembrie 2004 Curtea a modificat componența secțiilor sale (art. 25 § 1 al regulamentului). Prezenta cerere a fost repartizată celei de-a treia secții remaniată astfel (articolul 51 § 1).

DE FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI

5. Reclamantul s-a născut în 1955 și locuiește la Iași.
6. Psiholog de formație, a lucrat la Universitatea de medicină și farmacie din Iași (“UMF”), în calitate de titular al cursurilor de psihologie și psihoterapie.
7. La 1 iulie 1996 comisia universitară a UMF a decis să modifice planul universitar și să prevadă cele două cursuri ale reclamantului pentru ani de învățământ diferiți de cei prevăzuți la începutul anului universitar în curs.
8. Printr-o hotărâre din 7 octombrie 1996, Curtea de apel din Iași, la cererea reclamantului, a ordonat UMF să respecte programul de învățământ prevăzut la începutul anului universitar. Această hotărâre a devenit definitivă pe 16 noiembrie 1998, după ce a fost confirmată de Curtea Supremă de Justiție în urma recursului UMF.
9. La 21 iunie 1999 tribunalul județean Iași, la cererea reclamantului, l-a condamnat pe rectorul UMF la o amendă civilă de 500 lei românești (ROL) pe zi de întârziere până la executarea hotărârii citate anterior. Această soluție a fost confirmată de Curtea de apel Iași printr-o hotărâre definitivă din 13 aprilie 2001.
10. La 29 septembrie 1999, comisia universitară a UMF a decis să schimbe titularul cursului de psihoterapie pe motiv că din cauza specializării cursului titularul trebuia să fie obligatoriu medic. Comisia universitară a considerat apoi că, reclamantul neavând această calificare, nu îndeplinea condițiile necesare pentru a preda această materie.
11. La 22 martie 2000 Judecătoria Iași a dat câștig de cauză acțiunii reclamantului și a condamnat UMF la respectarea contractului său de muncă. Judecătoria a considerat că decizia comisiei universitare a UMF de a-l înlocui pe reclamant din postul său, pe baza relațiilor dintre UMF și acesta din urmă, nu era justificată și avea drept scop încălcarea

drepturilor reclamantului și nu exercitarea autonomiei universitare. Judecătoria a condamnat UMF să numească reclamantul titular al cursului de psihoterapie. Tribunalul județean Iași a confirmat această soluție printr-o hotărâre definitivă din 10 iulie 2000.

12. La 12 septembrie 2000 reclamantul a cerut asistență din partea Judecătoriei Iași pentru a obține executarea sentinței din 22 martie 2000. Cererea sa a fost respinsă la 18 septembrie 2000 pe motiv că executorii judecătorești nu erau competenți să impună executarea unei asemenea sentințe.

13. Printr-o scrisoare din 31 iulie 2000 reclamantul a cerut UMF să execute sentințele definitive pronunțate în cazul în speță.

Cu toate acestea, la 10 octombrie 2000, comisia universitară a UMF a considerat că instanțele nu erau competente să-i impună numirea unui profesor și a refuzat reangajarea reclamantului.

14. La 7 decembrie 2000, o plângere penală formulată de reclamant împotriva rectorului UMF pentru abuz în funcție și nerespectarea hotărârilor definitive (pe baza legii nr. 168/1999), a fost respinsă de procurorul de pe lângă Judecătoria Iași.

15. Ulterior reclamantul a intentat o acțiune în vederea obligării UMF să înscrie în cartea sa de muncă calitatea sa de titular al cursului de psihoterapie pentru perioada 1993-1996.

După mai multe grade de jurisdicție tribunalul județean Iași a respins acțiunea printr-o hotărâre definitivă din 4 iunie 2001, pe motiv că, conform ordinului nr. 254/2001 al Ministerului Sănătății, calitatea de medic era necesară pentru a preda cursurile de psihoterapie. El a luat de asemenea în considerare regulamentul universitar adoptat de senatul UMF, conform căruia numirea titularilor de cursuri îi era atribuită în exclusivitate

biroului executiv și nu putea fi supusă controlului instanțelor. El a concluzionat, în consecință, că neexecutarea hotărârilor justiției pronunțate în cazul în speță nu erau atribuibile UMF.

16. La 19 ianuarie 2001, reclamantul a înaintat o acțiune în vederea condamnării UMF la plata unei amenzi pentru nerespectarea respectivelor hotărâri.

La 13 aprilie 2001 tribunalul județean Iași a respins cererea sa. El a considerat în special că reclamantul lăsase să treacă o perioadă prea lungă între sentința din 7 octombrie 1996 și cererea sa de stabilire a unei amenzi. Tribunalul a reiterat de asemenea că sentința din 22 martie 2000 încălca atât regulamentul UMF cât și principiul autonomiei universitare prevăzut de lege.

La 9 iulie 2001 această sentință a fost confirmată printr-o hotărâre definitivă a Curții de apel Iași.

17. Printr-o sentință din 10 iunie 2003 a tribunalului județean Iași, confirmată în urma recursurilor părților printr-o hotărâre definitivă din 7 noiembrie 2003 a Curții de apel Iași, UMF a fost condamnată să plătească reclamantului salariile corespunzătoare calității sale de titular al cursului de psihoterapie începând din 22 martie 2000 până la reangajare. Tribunalele au respins apărarea UMF bazată pe autonomia universitară pe motiv că un asemenea argument ar fi trebuit să fie invocat în fața instanțelor care au stabilit obligația inițială de reangajare și că, din moment ce această obligație fusese ordonată printr-o hotărâre definitivă, UMF trebuia să o execute.

18. Printr-o decizie din 6 mai 2004 UMF a decis să angajeze reclamantul pentru a preda psihoterapia unei părți din studenți (o serie) ca curs opțional. Ea a aprobat de asemenea plata salariilor pentru perioada 2000-2004.

19. Cu toate acestea, la 11 iunie 2004, reclamantul a contestat în fața tribunalului județean Iași această decizie, considerând că nu corespundea cerințelor sentinței Judecătoriei Iași din 22 martie 2000 privind reangajarea sa, nici celor ale sentinței tribunalului județean Iași din 10 iunie 2003 în care era vorba despre plata salariilor datorate.

20. După mai multe trimiteri între secția de contencios administrativ și cea de drept al muncii ale tribunalului județean Iași, o sentință pe fondul contestației a fost în fine adoptată, la 8 iulie 2005 de secția de drept al muncii a respectivului tribunal care a dat parțial câștig de cauză acțiunii.

Cererile sale nefiind decât parțial admise, reclamantul a înaintat un recurs împotriva respectivei sentințe. Printr-o hotărâre definitivă din 20 martie 2006, Curtea de apel Iași a dat câștig de cauză și a reținut că pentru a se conforma dispozițiilor sentinței din 22 martie 2000, UMF trebuia să scoată din decizia sa din 6 mai 2004 mențiunile privind caracterul opțional al cursului de psihoterapie și cele asupra limitării numărului de studenți repartizați reclamantului.

21. Curtea de apel a păstrat totuși partea privind plata salariilor datorate, pe motiv că era necesar să se efectueze asupra acestui punct o expertiză contabilă.

Reclamantul nemaintenționând să anticipeze cheltuielile necesare pentru expertiză, Curtea de apel a respins această parte a contestației sale printr-o hotărâre definitivă din 30 mai 2006.

22. În paralel, reclamantul a înaintat în fața tribunalului județean Iași o acțiune cu scopul de a obliga UMF să modifice planul universitar pentru a include în el predarea psihoterapiei pentru o perioadă mergând până în 2004.

Printr-o sentință din 2 martie 2006, tribunalul județean a dat câștig de cauză acțiunii sale.

23. La 12 iulie 2006 reclamantul a declarat în fața unui notar că sentința din 22 martie 2000 fusese executată.

24. Printr-o scrisoare din 4 septembrie 2006 el a informat de asemenea Curtea că a fost reangajat pe postul său și că a primit sumele ordonate de tribunal și confirmate de decizia UMF din 6 mai 2004.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

25. Reglementarea internă pertinentă, și anume extrasele din codurile civil, de procedură civilă și al muncii (vechi și nou) și legile nr. 168/1999 asupra conflictelor de muncă și 188/2000 asupra executorilor judecătorești, este descrisă în hotărârea *Roman și Hogeia contra României* (nr. 62959/00, 31 august 2004).

26. Legea nr. 84/1995 asupra învățământului (republicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 5 ianuarie 1996 și ulterior în Monitorul Oficial nr. 606 din 10 decembrie 1999) consacră autonomia universitară și prevede printre elementele acestei autonomii dreptul pentru universitate de a selecționa și a promova profesorii (articolul 92 § 3).

Conform articolului 92 § 1 al respectivei legi, modalitățile concrete de exercitare a acestei autonomii sunt detaliate în regulamentele universitare.

27. Regulamentul UMF prevede dreptul universității de a selecționa și a promova profesorii săi ca făcând parte din autonomia universitară (articolele 8 § 2a), 9a), 53 § 3 și 60 e)).

28. El cere ca deciziile luate de comisia universitară să respecte legile (articolul 45 b) și 54 § 1) și obligă UMF să recurgă, în caz de conflicte, la mijloacele legale de acțiune (articolul 35).

DE DREPT

I. ASUPRA ÎNCĂLCĂRII INVOCATE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

29. Reclamantul invocă faptul că neexecutarea hotărârilor judiciare definitive pronunțate în favoarea sa a împiedicat dreptul său de acces la un tribunal care să judece echitabil și în termen rezonabil cauza sa.

Printr-o scrisoare din 4 septembrie 2004 el se plânde de asemenea că termenul în care instanțele au judecat contestația sa împotriva deciziei UMF din 6 mai 2004 (paragrafele 19-21 de mai sus) nu a fost rezonabil.

30. El invocă articolul 6 § 1 al Convenției, care prevede astfel:

“Orice persoană are dreptul la audierea echitabilă a cauzei sale (...) și într-un termen rezonabil, de către un tribunal (...) care va decide (...) asupra contestațiilor asupra drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)”.

A. Asupra admisibilității

31. Guvernul consideră că reclamantul ar fi trebuit să folosească mijloace indirecte pentru a constrânge UMF să-și execute obligația, în special acțiunea de plată a salariului, plângerea penală prevăzută de legea nr. 168/1999 și acțiunea de condamnare a UMF la plata amenzii civile, în măsura în care nu există mijloace de executare forțată a unei obligații ca cea despre care este vorba în cazul în speță, care necesită intervenția personală a debitorului.

32. Reclamantul se opune acestei excepții și amintește că a folosit într-adevăr, de altfel fără succes, cea mai mare parte din mijloacele indicate de Guvern.

33. Curtea amintește că o excepție similară a Guvernului a fost respinsă în cauza Roman și Hogeia citată anterior. Ea nu vede nici-un motiv pentru care să se îndepărteze, în cazul în speță, de concluzia la care a ajuns în respectiva cauză. Așadar, excepția Guvernului nu poate fi reținută.

34. Între altele, ea constată că plângerea nu este clar nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Ea relevă de altfel că aceasta nu se lovește de nici-un alt motiv de inadmisibilitate. Trebuie deci să fie declarată admisibilă.

B. În fond

35. Guvernul amintește că executarea unei obligații care necesită intervenția personală a debitorului, cum este cazul în speță, nu impune autorităților decât obligația de a crea și de a pune la dispoziția creditorului un sistem judiciar capabil să-l ajute în executarea creanței sale. Dacă creditorul recurge la forța publică pentru a obține executarea, autoritățile trebuie să aibă un comportament prompt, luând toate măsurile care în mod rezonabil i se pot cere. Cu toate acestea, procesul civil fiind reglementat de principiul disponibilității, statul nu era obligat să execute *ex officio* hotărârile judiciare pronunțate în cazul în speță.

Amintind că reclamantul ar fi avut posibilitatea de a folosi alte mijloace pentru a constrânge UMF să execute, Guvernul consideră că statul și-a respectat pe deplin obligațiile sale din punct de vedere al articolului 6 al Convenției.

36. Reclamantul se opune acestei teze și menționează că UMF nu este deloc un simplu particular ci o instituție finanțată de la bugetul de stat și a cărei activități este de interes public.

37. Curtea amintește că executarea unei sentințe sau a unei hotărâri, indiferent de la instanță ar proveni, trebuie să fie considerată ca făcând parte integrantă din “proces” în sensul articolului 6 al Convenției. Dreptul la un tribunal ar fi iluzoriu dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judiciară definitivă și obligatorie să rămână inactivă în detrimentul unei părți (*Imobiliara Saffi contra Italiei* [GC], nr. 22774/93, § 63, CEDO 1999-V).

38. Cu toate acestea, dreptul de acces la un tribunal nu poate obliga un stat să dispună executarea fiecărei sentințe cu caracter civil indiferent care ar fi și indiferent de circumstanțe (*Sanglier contra Franței*, nr. 50342/99, § 39, 27 mai 2003). Atunci când autoritățile sunt obligate să acționeze pentru executarea unei sentințe judiciare și omit să o facă, această inerție implică răspunderea statului conform articolului 6 § 1 al Convenției (*Scollo contra Italiei*, hotărârea din 28 septembrie 1995, seria A nr. 315-C, pag. 55, § 44).

39. În prezenta cauză deși reclamantul a obținut la 7 octombrie 1996 și 22 martie 2000 hotărâri definitive care ordonau angajatorului său să-l reangajeze pe postul său și a făcut, ulterior, demersuri în vederea executării, aceste hotărâri nu au fost executate decât în 2006, adică respectiv după peste șase ani (pentru obligația reangajării) și trei ani (pentru obligația de plată) de la adoptarea lor.

40. În primul rând, Curtea amintește că administrația constituie un element al statului de drept, interesul său identificându-se cu cel al unei bune administrări a justiției și că dacă administrația refuză sau omite să se execute sau chiar întârzie să o facă,

garanțiile articolului 6 de care a beneficiat justițiabilul în timpul fazei judiciare a procedurii își pierd orice rațiune de a fi (*Hornsby contra Greciei*, hotărârea din 19 martie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-II, pag. 510-511, § 41). Ori UMF este o instituție publică, ce face deci parte din administrația de stat.

41. Între altele, dacă este adevărat că conform legii învățământului și conform propriului regulament UMF este autonomă în privința selecției profesorilor săi, această autonomie nu este absolută și este subordonată Constituției și legilor statului. Regulamentul însuși al UMF amintește că deciziile comisiei universitare trebuie să respecte legea și că în caz de conflict universitatea trebuie să apeleze la mijloacele legale de acțiune.

Ori nu acesta era cazul în speță, din moment ce comisia universitară a supus la vot executarea unei hotărâri judiciare definitive și a decis ulterior să nu urmeze ordinele instanțelor.

42. De asemenea, presupunând chiar că universitatea acționează în calitate de angajator privat, statul, în calitate sa de depozitar al forței publice, era chemat să aibă un comportament prompt și să asiste creditorul în executarea deciziilor ce îi erau favorabile.

Desigur, reclamantul a obținut asistență din partea autorităților în unele din demersurile pe care le-a făcut (cererea sa de a se aplica o amendă civilă UMF, a doua sa acțiune pentru a obliga angajatorul să-l reangajeze care a condus la sentința din 22 martie 2000 și contestația sa împotriva deciziei UMF din 6 mai 2004). Cu toate acestea, nu e mai puțin adevărat că tribunalele au refuzat să-i acorde asistența executorilor judecătorești, au respins plângerea sa penală împotriva responsabilului UMF și, mai ales, au respins mai multe din demersurile sale în vederea executării, pe motiv că UMF era autonomă și,

astfel, nu putea fi constrânsă să se conformeze sentințelor pronunțate împotriva sa. Ori, această atitudine contradictorie a instanțelor a întârziat cel puțin executarea și această situație nu este în nici-un caz atribuibilă reclamantului.

43. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că, în prezenta cauză, refuzând timp de o perioadă de șase și respectiv trei ani să execute sentințele definitive și să asiste reclamantul în demersurile sale în vederea executării, autoritățile naționale au privat reclamantul de un acces efectiv la un tribunal.

44. În consecință, s-a încălcat articolul 6 § 1 al Convenției în această privință.

45. Ținând cont de această concluzie, Curtea nu mai consideră necesar să examineze celelalte plângeri inspirate din articolul 6 § 1, în special durata diferitelor proceduri și inechitatea lor invocată.

II. ASUPRA ALTOR ÎNCĂLCĂRI INVOCATE

46. Invocând articolul 13 al Convenției, reclamantul consideră că a fost privat de dreptul la un recurs efectiv pentru ca sentințele definitive ale instanțelor interne să fie executate. El se plânde în fine că situația sa nesigură în cadrul UMF afectează negativ viața sa privată și profesională, contrar articolelor 3, 8 și 14 ale Convenției.

47. Dat fiind că plângerea inspirată din articolul 13 vizează în substanță aceleași aspecte ca cel examinat deja din punct de vedere al articolului 6 § 1 al Convenției de mai sus, Curtea nu consideră necesar să analizeze în plus situația unui alt articol invocat.

48. De asemenea, Curtea consideră că nimic din dosar nu face să reiasă o încălcare a articolelor 3, 8 sau 14 ale Convenției.

Reiese că aceste plângeri sunt clar neîntemeiate și trebuie respinse cu aplicarea articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

III. ASUPRA APLICĂRII ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

49. Conform articolului 41 al Convenției,

“Dacă Curtea declară că a existat încălcarea Convenției sau Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite să se șteargă decât incomplet consecințele acestei încălcări, Curtea acordă părții vătămate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”.

A. Dauna

50. Reclamantul cere 140.000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material reprezentând salariul neîncasat timp de șapte ani universitari și 700.000 euro cu titlu de prejudiciu moral pe care l-a suferit. El cere în plus ca statul să fie condamnat la o amendă de 2.000 euro pe lună de întârziere în executarea prezentei hotărâri începând de la data la care hotărârea va fi pronunțată până la executarea ei.

51. În răspunsul său din 21 aprilie 2004 Guvernul menționează că salariul reclamantului era în 1999 de 19.000.000 ROL, adică 1.166 euro conform cursului oficial al Băncii Naționale a României. El consideră cererile de prejudiciu moral nesuținute.

52. Curtea amintește că reclamantul a fost reangajat pe postul său și că a primit sumele ordonate de instanțe cu titlu de salarii restante. În consecință, Curtea consideră că nici-o sumă nu i se va acorda cu titlu de prejudiciu material.

53. Curtea consideră, totuși, că reclamantul a suferit un prejudiciu moral în special din cauza frustrării provocate de imposibilitatea de a fi executate hotărârile pronunțate în favoarea sa și că acest prejudiciu nu este suficient compensat printr-o constatare a încălcării.

54. În aceste împrejurări, pe baza ansamblului de elemente aflate în posesia sa și hotărând echitabil, așa cum o cere articolul 41 al Convenției, Curtea acordă reclamantului 3.000 euro cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli și taxe

55. Reclamantul cere de asemenea 50.000 euro pentru cheltuielile și taxele plătite la instanțele interne și 40.000 euro pentru cele suportate în fața Curții. El declară că nu se mai află în posesia respectivelor acte doveditoare.

56. Guvernul amintește că reclamantul nu și-a susținut cererile.

57. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor și taxelor sale decât în măsura în care s-a stabilit existența lor reală, necesitatea lor și caracterul rezonabil al ratei lor. În cazul în speță și ținând cont de elementele aflate în posesia sa și de criteriile mai sus menționate, Curtea respinge ca nesusținută cererea referitoare la cheltuieli și taxe.

C. Dobânzi moratorii

58. Curtea consideră adecvat să bazeze rata dobânzilor moratorii pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii centrale europene majorată cu un procent de trei puncte.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Decide cererea admisibilă în privința plângerii inspirate din articolul 6 § 1 al Convenției și inadmisibilă pentru restul;
2. Decide că s-a încălcat articolul 6 § 1 al Convenției în ceea ce privește dreptul de acces la un tribunal;

3. Decide că nu trebuie examinate celelalte plângeri inspirate din articolul 6 § 1 al Convenției;
4. Decide că nu trebuie examinată separat plângerea inspirată din articolul 13 al Convenției;
5. Decide
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni începând din ziua în care sentința va deveni definitivă, în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției 3.000 (trei mii) euro pentru dauna morală, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, de transformat în lei românești (RON) la cursul de schimb din ziua plății;
 - b) că începând de la expirarea respectivului termen și până la plată, această sumă se va mări cu o dobândă simplă la o rată egală cu cea de împrumut marginal a Băncii centrale europene aplicabil în această perioadă, mărit cu un procent de trei puncte;
6. Respinge cererea de reparație echitabilă pentru restul.

Redactată în franceză, apoi comunicată în scris la data de 2 noiembrie 2006 cu aplicarea articolului 77 §§ 2 și 3 al regulamentului.

Vincent Berger

Boštjan M. Zupancic

Grefier

Președinte